

Wethouder Joost Reus: 'We betrekken burgers graag bij de inrichting en het beheer van de openbare ruimte.'

‘We lopen graag voorop in vernieuwing’

Culemborg houdt groenbeheer in eigen hand om flexibel en snel te kunnen inspelen op ontwikkelingen

Culemborg haalde ooit de wereldpers met een begrazingsproject waarbij loslopende schapen niet alleen worden gebruikt om bermen te begrazen, maar ook om snelverkeer af te remmen. ‘We experimenteren hier graag met vernieuwende ideeën’, vertelt wethouder Joost Reus tijdens een rondgang met Stad en Groen door de Gelderse gemeente. En niet zonder resultaat. Menig Culemborgs experiment in groenbeleid lijkt te beklijven. Zo heeft de stad een stadsboerderij die haar eigen broek ophoudt en een woonwijk waar het groenbeheer grotendeels aan de bewoners is overgedragen.

Auteur: Paul van der Sneppen

‘Eigen beheer’ is het adagium van het Culemborgse groenbeleid. De gemeente heeft een slordige dertig fte’s in dienst voor het beheer van de openbare ruimte. Daar waar wordt uitbesteed, komt niet ‘de markt’ als eerste in beeld, maar de burger. De gemeente betreft haar inwoners nadrukkelijk niet alleen bij de planvorming, maar vaak ook bij de praktische uitvoering van het groenbeheer. ‘Dat zou een stuk lastiger zijn als we geen eigen buitendienst hadden’, zegt Reus daarover.

Voorop

Culemborg loopt graag voorop in nieuwe trends. Zo is de gemeente plannen aan het maken om stukken openbaar groen anders in

7 min. leestijd

OP DE FIETS

weer naar meer gangbare, thermische bestrijdingsmethoden.'

Schakelen

Het in eigen hand houden van het groenbeheer maakt niet alleen experimenten mogelijk. De gemeente kan hierdoor ook intensief en snel schakelen met burgers en andere stakeholders in het groenbeheer. Dat laat zich bijvoorbeeld zien in het langgrasbeheer van Culemborg. Dat heeft de gemeente inmiddels helemaal naar zich toe getrokken. Zelfs de waterkanten in de stad, die eigenlijk onder de verantwoordelijkheid van het waterschap vallen, doet Culemborg zelf. 'Eigen beheer schept flexibiliteit', legt Reus uit. 'Op deze manier kunnen we het beheer, in nauw overleg met burgers en natuurorganisaties, aanpassen aan actuele omstandigheden. Als de Natuur- en Vogelwacht bijvoorbeeld waarschuwt dat er een bepaalde vlindersoort in een berm huist, dan kunnen wij daar onmiddellijk ons maaiplan aan aanpassen. Werk je met een aannemer, dan is dat een stuk lastiger. Die heeft zijn opgave en, daarop afgestemd, zijn werkplanning. Het heeft vaak veel voeten in de aarde om daarvan af te wijken.' De rondgang door de gemeente Culemborg gaat van start bij het stadskantoor in het centrum van de stad. Vandaar gaan we naar de Kasteeltuin en park De Plantage. Reus wil daar laten zien hoe de gemeente oude landschapsstructuren in stand houdt en herstelt.

Schimmelziekte

Onderweg komen we langs een laan met oude, statige platanen, die zijn aangetast door een milde vorm van de schimmelziekte *Massaria*. Het stadsbestuur doet er alles aan om ze te behouden. 'Dit zijn beeldbepalende bomen. Die willen we niet kwijt. We hebben met de bewoners afgesproken dat we ze tweemaal per jaar inspecteren en snoeien om de overlast van takbreuk te minimaliseren.' Even verderop ligt het park De Plantage aan de Achterweg. Het park stamt uit het midden van de 19e eeuw. Het behoud van de historische waarde van een 19e-eeuws landschapspark hoeft volgens Reus niet strijdig te zijn met de biodiversiteitsdoelstellingen van de gemeente. 'Het blijft een park. Je moet misschien iets meer aan de randen van de mogelijkheden werken, maar er is zeker ruimte om ook hier ecologische waarde te creëren, met respect voor de historische waarde. Bedenk daarbij ook dat oude parken vaak met inheemse soorten werden ingericht, veel meer dan tegenwoordig gebrui-

kelijk is. Zo natuurvreemd is dit gestileerde, aangeharkte stuk openbaar groen dus niet.'

Kippen

In het park komen we ook een kippenren tegen met een grote variëteit aan kippenrassen. 'Bijna alle oud-Hollandse kippenrassen zijn hier vertegenwoordigd', vertelt Reus. 'Het heeft historische waarde en het is een leuk educatief project. Toch is het bij iedere bezuinigingsronde weer de vraag of we het project kunnen handhaven. Enerzijds is het houden van kippen natuurlijk geen kerntaak van de gemeente. Maar aan de andere kant breek ik er wel graag een lans voor om dit te behouden. In termen van bezuinigingen is dit klein bier. Ik meen dat het voor tien- of vijftienduizend euro op de begroting staat. Maar voor dat geld hebben de recreanten hier wel een mooi vermaak. Als het mooi weer is, staat hier vaak een file van scootmobielen van bewoners van het nabijgelegen verzorgingstehuis. Die komen hier dan kippen kijken.'

Vanaf het park voert de tocht naar de woonwijk Hart van Voorkoop. Daar zien we een voorbeeld van de manier waarop Culemborg burgers betrekt bij de openbare ruimte. Het gaat om drie braakliggende terreinen die een nieuwe,

te richten, als onderdeel van de aanpak van de eikenprocessierups. Ze haakt daarmee in op de relatief nieuwe trend om biodiversiteit in te zetten als wapen tegen het plaagdier. Maar niet alle experimenten worden wegens succes geprolongeerd. Enkele jaren terug deed de gemeente proeven met de inzet van het biologisch afbreekbare bestrijdingsmiddel Ultima in de onkruidbestrijding. Dat bleek geen succes. 'We spuiten al ruim vijftien jaar niet meer met glyfosaat. Borstelen leek aanvankelijk een goed alternatief, maar daar komen we van terug. Snoeien doet groeien, wordt wel gezegd: als we planten bovengronds bestrijden, zien we dat veel van de groeikracht ondergronds gaat. Het worteldek wordt er alleen maar sterker van. Met Ultima hoopten we even een goed alternatief bestrijdingsmiddel in handen te hebben. Daar zijn we van teruggekomen. Het volume werkzame stof per vierkante meter is vele malen hoger dan bij glyfosaat en de milieu-impact blijkt daardoor groter dan aanvankelijk door de makers werd geclaimd. Nu kijken we toch maar

De uitvoering van de groenbeheertaken komt in Culemborg voor rekening van een dertig man sterke eigen buitendienst.

Culemborg telt om en nabij 28.400 inwoners. Per inwoner is er 176 hectare openbaar groen beschikbaar, waarvan 117 hectare stadsgroen en circa 59 hectare landschapsgroen. Daarnaast zijn er nog stukken natuur binnen de gemeentegrenzen die in beheer zijn bij Staatsbosbeheer en Het Gelders Landschap. Voor het beheer van alle groenvoorzieningen die de gemeente onder haar vleugels heeft, is een budget beschikbaar van netto 2,4 miljoen euro.

De uitvoering houdt Culemborg in belangrijke mate in eigen hand. De gemeente heeft daarvoor een eigen buitendienst met een bezetting van circa dertig fte's. Daarvan zijn elf fte's toegewezen aan wat in de Culemborgse begroting heet 'de leefbare stad' (onder meer: de kinderboerderij, speelterreinen, straten maken en reiniging). Onder de noemer 'groene stad' zijn in de begroting zeven fte's toegewezen aan het onderhoud van groen en bomen. Die worden in het groeiseizoen zo nodig bijgestaan door een flexibele schil van seizoensmedewerkers. Een zelfde aantal medewerkers houdt zich bezig met het beheer van watergangen en riool (de blauwe stad). Alle werkzaamheden worden tenslotte voorbereid en overzien door twee fulltime werkvoorbereiders en drie wijkopzichters.

tijdelijke bestemming krijgen. In nauw overleg met buurtbewoners zijn de terreinen omgevormd tot een moestuinproject, een ruige speeltuin voor kinderen en een insectenparadijs met kruiden, bijenhotel en fruitbomen. Reus voorziet wel weerstand van de wijkbewoners wanneer de tuinen en de speelweide plaats moeten maken voor woningen. 'We hebben hier een woningbouwopgave. Dat ligt nu eenmaal vast. Dit zijn dus echt tijdelijke voorzieningen. We moeten de verwachtingen van de omwonenden de komende jaren dus goed managen.'

Natuurprijs

De volgende stop tijdens de rondgang door de gemeente is in De Zump, een nat natuurgebied dat door de gemeente is aangelegd in de jaren negentig. Ook met dit project heeft Culemborg zich in de kijker van de media weten te spelen. Het landschapsproject won een prestigieuze landelijke natuurprijs.

'Als een rund een tak van een wilg trekt, noemen we dat natuur. Als een kind dat doet, is het vandalisme'

Opmerkelijk is vooral dat in het gebied ruimte is gegeven aan uiteenlopende doelstellingen die het stadsbestuur voor ogen heeft met zijn groenbeleid. De Zump heeft een grote natuurwaarde, maar biedt ook amper ruimte aan Culemborgers die willen bewegen en spelen. Het natuurgebied is niet bedoeld als 'kijknatuur' die angstvallig onder een stolp moet worden geconserveerd. Het is nadrukkelijk bedoeld om begaan en gebruikt te worden. Tussen de bomen zien we hoe kinderen bezig zijn geweest een hut te bouwen, en wie in De Zump zijn hond laat loslopen, wordt niet meteen teruggefloten, verzekert de wethouder. Vanaf een drassig veld, tussen de knotwilgen, staren runderen van een oud-Hollands ras ons aan. 'Het is natuur en het is functioneel. De jury die dit gebied een natuurprijs toekende, heeft dat onderkend en beloond.'

Speelfunctie

Die jury waardeerde onder meer de speelfunctie van het natuurgebied. Culemborg heeft bij het ontwerp van De Zump willen breken met een gangbare, ietwat benepen kijk op natuur, zo lijkt het. 'Daarin is vaak weinig plaats voor beweging en spel', zegt Reus. 'Als een rund een wilgentak afbreekt, noemen we dat natuur', zo schreef de jury daarover in haar rapport. 'Doet een kind dat, dan noemen we het vandalisme.' Maar niet in natuurgebied De Zump. Daar hebben beide vrij spel.

We vervolgen onze tocht langs stadsboerderij Caetshage, waar midden in de stad, in een publiek-private samenwerking met de gemeente, kleinschalige biologische tuinbouw plaatsvindt. Een steenworp verderop ligt de ecologische woonwijk Lanxmeer, gebouwd midden in een waterwingebied van waterbedrijf Vitens. Bewoners houden hier rekening mee door hun tuinen milieuvriendelijk te beheren en geen schadelijke stoffen te gebruiken. De naastgelegen fruitboomgaard is nog steeds eigendom van Vitens, maar wordt beheerd door bewoners van Lanxmeer die er het vruchtgebruik van hebben. De oogst wordt verwerkt tot enkele duizenden liters appelsap.

Onderhoudsverplichting

Het groenbeheer in Lanxmeer is helemaal overgedragen aan de bewoners. 'Wie hier een huis koopt, heeft een kleine tuin en een stuk

Park De Plantage: historisch groen en oude landschapsstructuren worden in Culemborg gekoesterd.

mandelig gebied dat gezamenlijk wordt gebruikt en beheerd. Daarnaast beheren bewoners ook de openbare ruimte in samenwerking met de gemeente. Bewoners geven zelf aan in hoeverre ze onderhoud aan ons, de gemeente, willen overdragen en wat ze zelf doen. Het kan dus voorkomen dat buurtbewoners hier wilgen knotten en wij het hout versnipperen en afvoeren.'

De bewoners van Lanxmeer hebben zich verenigd in een stichting die de gemeenschappelijke onderhoudstaken coördineert. De gemeente

verreken de arbeid van de vrijwilligers met de stichting, op basis van kengetallen. 'Op die manier proberen we hier, in samenwerking met burgers, meer te doen met het beschikbare budget voor groenbeheer', legt Reus uit. Van Lanxmeer voert de fietstocht langs de nieuwe wijk Parijsch, waar de gemeente met bewoners samen het nieuwe park heeft vormgegeven. Vandaar fietsen we naar de dijk en de uiterwaarden aan de westkant van Culemborg.

Uiterwaarden

Tot zes jaar terug had de gemeente het beheer

over de 72 hectare uiterwaarden helemaal zelf in handen. 'Een belangrijke groenstructuur voor de stad, natuurlijk. Maar het is wel allemaal gebied van stichting Het Gelders Landschap. Op enig moment rees tijdens een bezuinigingsdebat de onvermijdelijke vraag waarom we gebied van Het Gelders Landschap beheren. Dat was lastig te verdedigen in het licht van de bezuinigingen. Het is duidelijk geen kerntaak van de gemeente, hoe belangrijk we deze natuur ook vinden voor onze stad.'

'Een eigen buitendienst maakt flexibeler'

En zo kwam een einde aan jarenlang natuurbeheer door de gemeente Culemborg in de uiterwaarden, vlak onder de rook van de oude stad. 'En daarmee kwam ook een einde aan het beheer van de uiterwaarden met Galloway-koeien', memoreert Reus. De wethouder moet lachen als hij terugdenkt aan de verontwaardiging die dat opriep bij veel Culemborgers. 'Ik kan me namelijk ook nog herinneren dat de gemoederen hoog opliepen toen de koeien er kwamen. Het zouden gevaarlijke beesten zijn, was toen het bezwaar. Maar toen ze weg moesten, ging dat veel inwoners van onze stad aan het hart. Zo zie je maar hoe moeilijk mensen vaak met veranderingen kunnen omgaan.'

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/31851/we-lopen-graag-voorop-in-vernieuwing